

Gunnar Palm. Pipa-pirkens pappa.

Av Björn Borg

Jag träffade Gunnar, mer känd som "Pipa", för första gången i slutet av 1960-talet. En stor, trygg och eftertänksam man som var ärligheten personifierad. Kanske lite sävlig men hans kommentarer och synpunkter var alltid väl underbyggda och han fick oftast sista ordet i en diskussion.

Gunnar Palm kom tidigt att ingå i SFK Firrens styrelse. Klubben bildades i Linköping 1968. Gunnar var då medlem i Saabs SFK men kom ganska snart över till Firren och var sedan klubben trogen hela sitt liv.

SFK Firren styrelse 1977. Bakre raden fr v Gunnar "Pipa" Palm, Gunnar Lööv, Björn Svensson och Björn Borg. Främre raden fr v Sven "Dahla" Dahlgren, Sven-Erik Lundgren och Bosse "Bam" Andersson.

Gunnar och sjön Roxen.

Gunnar Palm föddes 1935 i Stjärnorp, som ligger vid sjön Roxens nordvästra strand, strax utanför Ljungsbro. Familjen bestod av pappa Sven, mamma Maja samt systemern

Kerstin. Pappa var utbildad möbelsnickare men jobbade under Gunnars uppväxt som statare och hjälpte till på kringliggande gårdar med allehanda ting.

När Gunnar var 6 år flyttade familjen till Berg. Ett mindre samhälle som är mest känt för den mäktiga slusstrappan, Bergs Slussar, som ansluter Göta Kanal till sjön Roxen.

Gunnar växte alltså upp på stranden till Roxen där han fick lära sig att både meta och pimpla efter abborre. På den tiden hade Roxen ett mäktigt bestånd av fisk och var vida berömd för sina stora "norsabborrar", som vandrade i stora stim i sin jakt på nors. Roxen är en slättsjö som saknar ojämnheter och stenar på botten. Djupet är 5-6 meter överallt och sjön kräver en mycket speciellt teknik i jakten på abborrarna. Gunnar lärde sig snabbt detta och blev i unga år en mästare på att bemästra Roxen. Här trivdes han. Som den lugna och trygga person han var passade det metodiska och tålmodsprövande fisket honom perfekt.

50 år på Saab.

Familjen flyttade snart in till Linköping och Gunnar började som 14-åring på Saabs yrkesskola. Efter tre år var han färdigutbildad som verktygsfilare och fick fast anställning på "Verktyget" på Saab. Detta var år 1952 och räknar man in den 3-åriga yrkesskolan så var Gunnar flygplanstillverkaren Saab trogen i hela 50 år. Han gick i pension 1999.

Gunnar jobbade hela tiden som verktygsfilare och jiggybyggare, men fick även prova på att jobba som tidsstudieman. Att studera och ta tid på olika arbetsmoment inom tillverkningsindustrin var nödvändigt för ackordsättning och för att förfina produktionsmetoderna, men var aldrig populärt bland de drabbade jobbarna. Att ha en "tjänsteman" hängande över sig med ett protokoll och ett stoppur kändes förnedrande och respektlöst. Speciellt om tidsstudiemannen var en f d jobbkompis. Gunnar tackade för sig och återgick till sitt filande.

Det blev snart allmänt känt att Gunnar "på sina lediga stunder" satt och filade på plåtar och stansverktyg för pirkar. Han hade ett stort kontaktnät och kunde snart hitta lämpliga material i skrotlådorna runt om i verkstäderna. Allt med flygkvalitet förstås!

Här på 1970-talets Saab i Linköping och hemma vid köksbordet började alltså historien om Gunnars numera berömda Pipa-pirk.

Hur Gunnar blev Pipa med alla.

I dåtidens verkstäder användes nästan aldrig tilltalsnamnen arbetare emellan. Alla fick ett smeknamn och Gunnar var därför inget undantag. Han rökte alltid pipa och därför kallade hans kamrater honom för "Pipa" och inget annat. Pipa Palm satt bra och han fick heta Pipa resten av livet.

Det gick så långt att en tjänsteman från personalavdelningen en gång frågade Pipa om han visste var han kunde hitta Gunnar Palm.

Hela familjen Palm på SM 1979, fr v Ronny, Claes, Birgitta, Gunnar och minstingen Anders.

Fiskande familjen Palm.

Pipa hade egentligen inga stora framgångar inom tävlingsfisket. Han stod sig väl i mindre tävlingar och KM när fisket var det rätta för honom, d v s sjöar med frigående storabborre. När han träffade sin underbara kvinna Birgitta 1960 blev det snart bröllop och de kom att få tre pojkar – Ronny, Claes och Anders. Så snart grabbarna kunde gå fick de följa med på pimpelfiske. Samtliga i familjen fiskade så snart tillfället gavs. Alltid tillsammans. Pappa fixade isborrar i lämpliga längder, försåg alla med rätt utrustning och mamma Birgitta gjorde hinkvis med mackor och litervis med varm choklad.

Gunnar när han trivdes som bäst. Bland egna och andras barn under Firrens klubbaktiviteter.

På tävlingar som t ex DM såg man ofta Pipa sitta med sin familj och han hjälpte alltid till med att reda ut lintrassel eller ta bort krokar från vantar och mössor. Hans egna fiske gick alltid i andra hand. I takt med att grabbarna blev äldre kunde de klara sig själva och blev sedan riktigt duktiga tävlingsfiskare. Den tuffaste tävlingen hölls ändå inom familjen. När grabbarna började få mer än pappa haglade gliringarna. Till Pipas förtjusning även om han självklart inte visade det.

Pipa tillverka sina pirkar i allt större mängd. Han började sälja sina pirkar på tävlingar och fick fler och fler beställningar. Det var ett välkommet och nödvändigt ekonomiskt tillskott till familjens ansträngda matkassa.

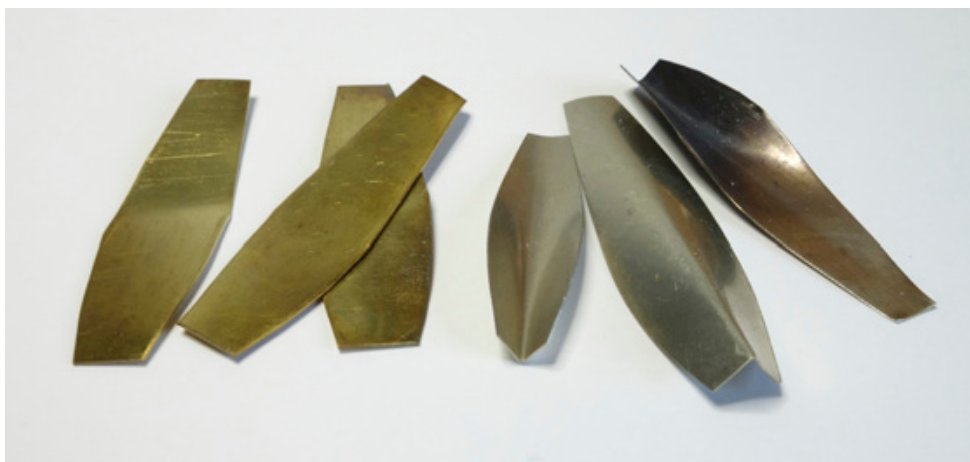
Pipa var tvungen att tacka nej till en beställning en gång. Han fick förfrågan från USA om leverans av 1.500 pirkar och dessa skulle bara vara en provsändning till att börja med!

Absolut hantverk.

Med sitt yrkeskunnande och känslan för kvalitet, format av 50 år på Saab, kunde Pipa aldrig "nedlåta" sig till att massproducera sina pirkar maskinellt. Han klippte alla plåtar för hand, handslog plåtarna i egentillverkade formar, hade enkla fixturer för tråden och handfilade efter lödningen. Därefter putsades pirkarna med smärgelduk och lumpades skinande blanka. Yngsta sonen hjälpte då och då till att lumpa och han berättar att farsan var stenhård. Fanns det minsta lilla av lumprester kvar, blev arbetet underkänt. Det var bara att göra om och inte fick han betalt för den pirken heller! Pipa var hård men rättvis. Han hade höga kvalitetskrav på sig själv och det fick sannerligen övriga familjen känna av.

Birgitta hjälpte också till med filning när beställningarna tornade upp. Hon plockade i påsar och etiketterade, men mest tror jag hon städade efter Pipas verkstadsarbete vid köksbordet. Det var lod- och slipdamm, pirkmaterial och krokar överallt i köket. Sonen Ronny berättar att han vid ett tillfälle som liten råkade få en betad trekrok på mackan. Efter det blev det i alla fall bättre ordning på diskbänken!

Pipa hade aldrig någon egen verkstadslokal i Linköping, men sommartid blev verksamheten lite drägligare att hantera. Då flyttade familjen ner till Bygget – ett sommartorp vid Skeppsgården på ostkusten.

Handklippta plåtar till Pipa-pirken.

Väl använd fixtur till Pipa-pirkens trådöglor.

Pipa slog plåtarna för hand i egengjorda formar. I mitten står två förböckningsmallar.

Pipa-pirken Original.

Pipas stora förebild som pirk tillverkare var, som för många andra, legendaren Ivar Hedenskog från Borlänge. Hedenskogs raka modell var favoriten, men Pipa ville ha en tyngre pirk. Han började testa raka modeller för att lära sig hantverket, fyllde på med lite mer volym för att få upp vikten och var nöjd när han fann rätt balans mellan vikt, tyngdpunkt och plåtarnas form. Pipa-pirken har en väldigt låg tyngdpunkt, som gör att den går snabbt och rakt ner. Den breda och krökta formen gör den ändå lättrörlig vid lockryck. För den som lärt sig hantera Pipas pirk på rätt sätt är den en given vinnare. Han gjorde officiellt pirkarna i 4 storlekar: 36, 40, 45 samt 54 mm. Ibland blev det även 32 och 39 mm. Samtliga storlekar kunde man få i färgerna S/G, S/S, S/K eller S/B.

Rätt etikett för en äkta Pipa-pirk.

Tyvärr har Pipas pirk blivit kopierad de senaste åren av mindre nogräknade leverantörer som erbjuder Pipa-pirken till ett "mycket facilt pris". De finns fortfarande i handeln men man har numera ändrat pirkarnas namn till "typ Pipa", "Pipa Super", NM Classic Pipa. Kopiorna är masstillverkade i öststaterna och saknar helt originalets hantverksmässiga kvalitet och känsla.

Att kopior kommer ut på marknaden vittnar om att Pipa-pirken under många år har varit (och fortfarande är!) en uppskattad och populär pirk bland landets pimpelfiskare.

Gunnar Pipa Palm gick tyvärr ur tiden 2012 och lämnade ett stort tomrum efter sig. Hans verktyg och formlar är i familjens ägo och vem vet – sonsonen Robin har visat stort intresse att ta upp tillverkningen igen.

Gunnar "Pipa" Palm, SM på Storsjön, Sandviken 1975.

En serie unika och väl använda Pipa-pirkar. De med mönstrad plåt var endast för den egna familjen och kom aldrig ut på marknaden.

Ett stort tack till Birgitta, Claes, Ronny och Anders Palm för intervjun och lånet av Gunnars verktyg och material. /Björn Borg 2014-01-07